

EGY RÉGIÓ ESZKÖZTÁRA

Tanuljunk
a Balaton-felvidéktől

A Balaton-felvidék intelligens
tájhasználatának eszköztára
III. kötet

VEB 2023
Európa Kulturális Fővárosa

Tartalom- jegyzék

Bevezető	6
Pozíciók a Balaton-felvidékről	8
Életmód	12
Épített környezet	26
Tájkasdálkodás	40
Vállalkozószellem	54
Látogatók	68
Jövőváltozatok a Balaton-felvidéken	82
Turizmus és gazdálkodás	90
Integráció és tudáscsere	110
Mit tehetünk?	128
Régiófejlesztési eszköztár	130
Módszerek és eszközök	144
Esettanulmányok	158

IMPRESSZUM

Szerzők

Bozsik Barbara
Kovács Krisztina
Szemerey Samu
Szij Barbara

Szerkesztők

Bozsik Barbara
Szemerey Samu
Szij Barbara

Közreműködők

Csala Kata
Dávida Eszter
Kondora Dóra

Interjúkat készítette

Bozsik Barbara
Szij Barbara

Interjúkat szerkesztette

Kulcsár Géza
Magasi Dalma
Zsuppán András

Fotók

Cseh Edina

Grafikai tervezés

DE_FORM

Nyomdai munkák

AduPrint Kft.

Kiadó

ADI STUDIO Építészeti Kft.
1029 Budapest, Tamara utca 6.
Kortárs Építészeti Központ Alapítvány
1111 Budapest, Bartók Béla út 10-12.

Felelős kiadó

Kádár Bálint PhD

Kapcsolat

tajteka@kek.org.hu
tajteka.hu

ISBN 978-615-80406-6-2

ADI STUDIO

Készült a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa program támogatásával.

A könyvet utánnymomni, sokszorosítani a törvényesen engedélyezett eseteken kívül csak a szerzők és a Kortárs Építészeti Központ Alapítvány engedélyével lehetséges.

Valamennyi közölt szöveg a szerzők, a Kortárs Építészeti Központ Alapítvány és az ADI Studio közös szellemi tulajdona.

Budapest, 2023

Bevezető

A TÁJTÉKA harmadik kötetének célja az, hogy összegyűjtsük és szintetizáljuk azt a 2-3 év alatt megszerzett tudást és tapasztalatot, amivel a projekt során gazdagodtunk. Újra szemügyre vesszük azokat a folyamatokat és kezdeményezéseket, amelyek a Balaton-felvidéket ebben az időszakban formálták, és azt is megvizsgáljuk, hogy ezek a tapasztalatok és módszertanok hogyan építhetők be más, hasonló adottságokkal rendelkező régiók gyakorlatai közé. Mit tanulhatunk tehát a Balaton-felvidéktől? Mik azok a gyakorlatok, amiket itt érdemes tovább erősíteni és amiket máshol is alkalmazhatnánk?

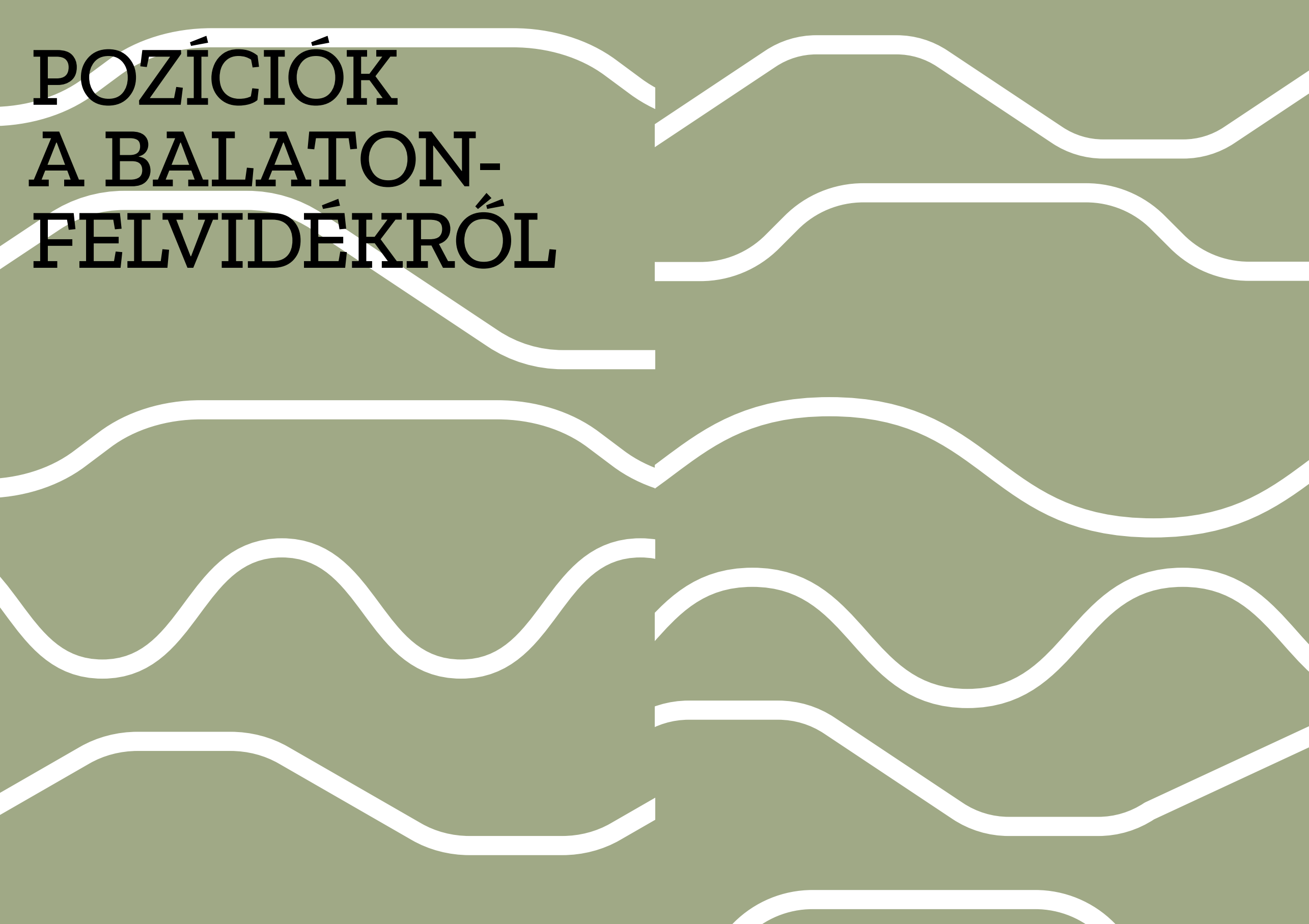
Mi a Balaton-felvidék jövőképe? A sok lehetséges verzió közül hogyan haladhatunk olyan irányba, ami a régióban élők és a táj érdekeit egyaránt szolgálja?

A TÁJTÉKA tapasztalatai mellett a kötetben olyan autentikus szereplőket szólaltatunk meg, akikkel a projekt során találkoztunk és úgy gondoljuk, a munkásságuk meghatározó a régió jelenét és akár jövőjét illetően is, vagy éppen olyan perspektívával rendelkeznek az érintett kérdésekben, amit érdemes mindenkinek megismerni.

A második fejezetben a Balaton-felvidék jövőképével foglalkozunk. Felvázolunk lehetséges irányokat, és azt vizsgáljuk, hogy a jelenlegi és jövőbeli folyamatok, választásaink és cselekedeteink milyen irányba terelhetik ezeket. Nemcsak spekulatív állításokat fogalmazunk meg, de gyakorlati javaslatokat is adunk, amik hozzájárulhatnak az egyes víziók beteljesítéséhez vagy éppen elkerüléséhez.

A könyv harmadik fejezetében egy olyan eszköztárat ismerhetnek meg az olvasók, amellyel fenntartható módon formálhatók a helyi közösségek és kezdeményezések, hozzájárulnak a helyi kulturális erőforrások feltérképezéséhez és hasznosításához, a regionális identitás és helyi értékek körüli párbeszéd kialakításához, a tudásmegosztáshoz, a részvételiségi és együttműködési folyamatokhoz és a környezeti neveléshez.

POZÍCIÓK A BALATON- FELVIDÉKRŐL

The background of the slide is a solid olive green. It is decorated with several thick, white, wavy lines that flow horizontally across the page. These lines vary in their curvature and frequency, creating a rhythmic, wave-like pattern that suggests movement or perhaps the undulating surface of water.

Perspektívák

Ebben a fejezetben személyes nézőpontokon és perspektívákon keresztül ismerhetjük meg a régió mindennapjait és azt, hogy mit tartogathat a jövő. Interjúkon keresztül igyekszünk megmutatni a különböző rétegeket – hogy mit jelent hosszútávú nyaralónak lenni, kétlaki életét élni, három vagy háromszáz éves múlttal állandó lakosnak lenni a Balaton-felvidéki régióban.

Olyanokat kérdeztünk meg, akik a területen gazdálkodnak vagy olyan vállalkozást vezetnek, amelyik akár profiljával is erősen kötődik a tájhoz, vagy éppen olyan tulajdonosa van, aki törődik a kultúrtáj értékeinek megőrzésével és fontosnak tartja, hogy bevételeiből ezt is támogassa.

Olyanokkal is beszélgettünk, akik helytörténeti, társadalmi vagy környezeti kutatásaik révén kötődnek a térséghez, valamilyen közösség vezetői önkéntes, civil módon vagy éppen döntéshozóként.

Megkérdeztünk építészeket, a Balaton-felvidéki épített környezettel foglalkozó szakembereket, ők hogyan látják az épített környezet alakulását, az itt megőrzött egyedi épített örökség sorsát, és azt, mit tehetünk most és a jövőben ezért a kultúrtájért.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy egy turisztikai szakember vagy egy turizmusból élő vállalkozó hogyan látja most a Balaton-felvidék látogatóit, mit jósol a jövőre nézve, és milyen lépésekre lehet szükség ahhoz, hogy ez az ágazat a helyi közösségekkel együtt virágozni tudjon.

Ezek mind egyéni nézőpontok, ami a jelent illeti, és spekulatívak, amennyiben a jövőről van szó, de egytől egyig olyan történetek, amik formálják a Balaton-felvidéki kultúrtájat és társadalmat.

Dr. Krizsán András

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE

DLA, Ybl-díjas építész, vezető tervező, a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke, A Balaton-felvidék tájba simuló népi építésze című könyv és a Balaton-felvidéki Építészeti Útmutató szerzője

Van valamilyen személyes kötődésed a Balaton-felvidékhez?

Révfülöpon születtem, és az egész gyerekkoromat ott töltöttem, töviről hegyire ismerem a Káli-medence községeit, ezer szállal kötődöm a vidékhez. Amikor a révfülöpi általános iskolában első osztályos koromban az A betű kanyarítását tanultam, és közben kinéztem az ablakon, a hulló nyárfalevelek mögött ott hullámozott a Balaton. Minden lépésünk, minden pillanatunk a Balaton körül forgott: télen korcsolyáztunk a tó jegén, ősszel szüreteltünk az osztállyal, de otthon, a saját kertünkben is volt gyümölcs és szőlő. Édesapám geológus volt, a közettani gyűjteménye máig megvan a révfülöpi helytörténeti gyűjteményben. Gimnáziumba,

egyetemre már Budapestre jártam, de a nyarakat édesanyámnál töltöttem. Soha nem szakadtam el innen, és máig nem tudok betelni ennek és tájnak a csodálatával.

Manapság nyaralóként vagy jelen vagy kétlaki életet élsz?

Van egy kis házunk Pulán, ott élünk kétlaki életet. De jelen vagyok a munkáimmal is. Az egyik legkorábbi a Révfülöpi Evangélikus Oktatási Központ, ami tulajdonképpen az általános iskolám volt gyerekkoromban. A rendszerváltás után az épületet visszakapta az evangélikus egyház, mivel a világháború előtt az ő üdülőjük volt. Ebből kellett korszerű oktatási központot kialakítani. A Szigeti strand új fogadóépületét, öltözőit is én terveztem,

ÉPÍTETT KÖRNYEZET

aztán a zánkai Gyógynövény-völgy Látogatóközpontot, vagy most a legutóbbi időkben a felsőörsi általános iskola épületét. A belső falvakban is van több kisebb temetőkápolnám, továbbá nyaralók, családi házak.

Mit gondolsz, hogy változott az épített környezet az elmúlt évtizedekben, és milyen lesz tizenöt-húsz év múlva?

Egészen más a helyzete a vízparti meg a belső területeknek. A vízpart fejlődését körülbelül másfél évszázada meghatározza az idegenforgalom, már korán levált a Balaton-felvidék építészeti kultúrájáról, és a mindenkori villa- és szolgáltató építészet trendjeit követte. A Balaton-felvidék ezzel szemben egészen a rendszerváltásig elszegényedő terület volt, és ez "hál' Istennek" konzerválta azokat az építészeti értékeket, amiket a mai napig szeretünk és csodálunk. Sok esetben megmaradt az egységes falukép, a tradicionális építészeti karakter. Ennek meghatározó elemei az egytraktusos, földszintes, nyeregtetős épületek, a hófehér vagy törtfehér kombinációjában megjelenő meszelt homlokzatok, egyedi vakolathímek. A 20. század utolsó harmadában megjelent egy olyan

városi értelmiségi réteg, amely védendőnek tekintette a hagyományos értékeket, és ebből magas minőségű kultúrát teremtett. Az elmúlt tíz-tizenöt évben a turizmus és a beköltözés tömegesedett. Sajnos a vízparton ez a folyamat cunamiszerű, és mindent letarol. A belső településeken is felhígult a korábbi, tudatos értékvédelem, megjelentek az álparasztházak, a puccosabb villák, és elkezdett nagyon beépülni a Balaton-felvidék táji, természeti környezete. Nekem nem az a fő bajom a mai Balaton-felvidéki építészettel, hogy modern vagy kortárs, hanem hogy "szétfröccsen", betölti a tájat, és ettől megváltoznak az arányok. Eltűnnek a szőlőhegyek, az erdőfoltok, a rétek és gyümölcsösök, mindenhol mesterséges környezet, épület van.

Milyennek látod a Balaton-felvidék építészetének jövőjét?

A belső területeket illetően optimistább vagyok. Ott arra kell nagyon vigyázni, hogy minél előbb összezsugorodjanak a "bebírók" és a helyi közösségek. Mert magát a folyamatot, hogy betelepüljenek emberek, nehéz lenne megállítani, miután felértékelődött a vidék, és az ingatlanokat hihetetlen összegekért lehet eladni. Ráadásul nem

az a legfontosabb számomra, hogy mindenhol legyenek vakolathímes, népi, romantikus épületek... Persze, ha valakinek az tetszik, abszolút megértem, de legyen hozzá műveltsége, ne az OBI-ban vegyen felragasztható gipszstukkókat.

De ha valakinek úgy tetszik, lehet mai, kicsit puritánabb formákban is gondolkodni. Az a lényeg, hogy földszintes, egytraktusos, nyeregretetős karakterű ház legyen. Ha ezt a léptéket meg tudjuk tartani, akkor a Balaton-felvidék belső településein változatlanul együtt lehetséges az értékteremtő és az értéket őrző fejlődés.

Közügy-e a magánépítkezés? Mekkora a felelőssége egy építetőnek?

Minden építkezés közügy abból a szempontból, hogy minden ház illeszkedik valamilyen környezetbe, és nem mindegy az illeszkedés minősége. Ha engem kérdeznek, hogy milyen stílust, karaktert javaslok a Balaton-felvidéken építkezőknek, azt szoktam mondani, hogy a feltűnő dolgok egy jól működő közösségben udvariatlanságnak számítanak. Ha ez egy "szlömös", vegyes beépítésű terület lenne, akkor azt mondanám, hogy mindenki legyen minél szebb, hogy példát mutasson. De itt

a Balaton-felvidéken fontosabbnak tartom a harmonikus illeszkedést.

Hogyan képezhetünk értéket a kortárs építészettel?

Mondhatnék számtalan kortárs példát, például Vincze László majorsági épületét. Háromszor dobta vissza a tervtanács, aztán a laudációban levezettem, hogy a Balaton-felvidéki léptéket, karaktert nyugodtan ki lehet fejezni kortárs eszközökkel is, az attól ugyanúgy a táj harmonikus része. A saját munkáim közül a zánkai látogatóközpont és a felsőörsi iskola is erről szól: viszonylag nagy léptékű épületek, de megpróbáltam őket kisebb egységekre bontani, megtartva a Balaton-felvidékre jellemző oromfalas karaktert.

Hogyan egyeztethető össze a népi építészeti örökség és a kortárs életmód? Mi van akkor, ha valaki megvesz egy 200 éves Balaton-felvidéki kőházat, de ő mondjuk történetesen informatikus?

Szerintem ez nem rossz konstelláció. A hagyományos paraszti életmód és az ehhez tartozó gazdálkodás már lezárt fejezet. A helyiek is csak hobbiszerűen

foglalkoznak mezőgazdasággal. Teljesen természetes, hogy a régi parasztházakat úgy kell átalakítani, hogy megfeleljenek a mai funkcionális igényeknek, akár a hőszigetelés, fűtés, belső komfort, alaprajzi elrendezés tekintetében. Kívülről mindenképpen, de akár belülről is meg lehet ezt oldani, ha az építető érzékenyen nyúl hozzá a házhoz. Ami nagyon fontos, hogy ehhez jó tanács, szakszerű segítség kell. Írtam erről a témáról egy könyvet Somogyi Győzővel A Balaton-felvidék tájba simuló népi építésze címmel, de van egy másik kiadvány is, a Balaton-felvidéki Építészeti Útmutató. Nagyon közérthető, egyszerű, didaktikus segédlet sok képpel és magyarázó ábrával. És persze a legfontosabbak a jó példák: főépítésként Pulán azt tapasztalom, hogy sokszor a helyiek is akkor ismerik fel a házaik értékét, ha látnak a szomszédban egy vonzó felújítást.

Mit tanulhatnak más régiók a Balaton-felvidéktől?

Minden helynek, minden tájnak megvan a sajátos identitása. Viszont ezt fel kell fedezni, meg kell tanulni, mint egy nyelvet. Még nekik önmaguknak, a helyieknek is, sőt az se baj, ha kívülről jönnek impulzusok, és azok erősítik fel

ezeket az értékeket. Erre nagyon jók a tájegységi építészeti útmutatók, vagy különböző helyi lokális építészeti példák és jó gyakorlatok bemutatása. És amikor már ismerjük ezeket a helyi ízeket, zamatokat, akkor lehet ezekből további ételeket főzni.

Van elég ilyen típusú kezdeményezés a Balaton-felvidéken?

A Balaton-felvidék ebből a szempontból kivételes. Itt megvan a kritikus tömeg, azok az értékmentő emberek, akiket serkent ez a dolog, és a régiónak megvan az a képessége, hogy be tudja ezeket fogadni, meg tudja emésztetni, szervesülni tudnak a helyi értékekhez, hagyományokhoz. Ez Magyarország egyik emblematikus vidéke. Furcsállom is, amikor magyar Provence-ként, Toszkánaként emlegetik. Én akkor leszek majd elégedett, ha Provence-ban fogják azt mondani, hogy olyan ez a táj, mint a Balaton-felvidék.

JÖVŐVÁL TOZATOK A BALATON- FELVIDÉKEN

Bevezető

A TÁJTÉKA könyvek első kötetében elindítottunk egy gondolat-kísérletet, ami sokak figyelmét megragadta. Az üzleti és stratégiai tervezésben gyakran használt scenáriók eszközét használva különféle jövőképeket vázoltunk fel a Balaton-felvidéken. Ezek aszerint mutattak meg eltérő forgatókönyveket, hogy milyen tevékenységeknek lesz a legnagyobb hatása a táj használatára, és hogyan tudják magukat megszervezni a régió települései és lakói.

Az itt következő fejezetben kibontjuk a lehetséges jövőváltozatok további részleteit, és egyúttal arra biztatunk mindenkit, hogy folytassa az általunk elkezdett gondolatmenetet. Az izgalmas eredmények mellett hasznos segítség meghatározó kérdések és feladatok tisztázására azoknak, akik egy település vagy régió fejlődésével foglalkoznak.

Mik a scenáriók?

A scenáriók meghatározott szempontokra épülő lehetséges jövőváltozatokat mutatnak be. A személyes, üzleti, település-fejlesztési és más környezetben alkalmazható scenáriótervezés segít a jövőt formáló kérdések azonosításában és az ezekre adható válaszok hatásainak felmérésében. Ez a megközelítés különösen hasznos eszköz arra, hogy egy sok tényező által befolyásolt, bizonytalan környezetben sikeres stratégiát tudjunk kialakítani.

A scenáriótervezés lehetőséget biztosít a résztvevőknek arra, hogy mérlegeljenek és megvitassanak lehetséges kockázatokat, döntéseket és következményeket. Közös alapot teremt az ismeretlen tényezők feltárásához és a megalapozott döntéshozatalhoz. Ugyanakkor ez a módszer több, mint a kockázatok kezelésének vagy a növekedés módjának megtervezése. A scenáriótervezés egy szervezet vagy éppen egy régió jövőjének különböző verzióit alkotja meg, amelyek a helyi folyamatokat alakító erőkre alapulnak.

A scenáriók tehát nem szabadon kitalált víziók és képzelődések. Kidolgozásuk konkrét adatokra, meghatározott kulcshatásokra és -tényezőkre, illetve pontos kérdésekre épül. Ezek vizualizálásával és történetyszerű megjelenítésével lehet jól megragadni a pozitív és negatív lehetőségeket, és a preferált irányokat. A kézzelfogható forgatókönyvek egyúttal a különböző érintetteknek is segítenek a szerepük és feladataik megértésében vagy meghatározásában.

Ugyanakkor fontos látni, hogy a scenáriók semmiképpen sem jóslatok. Nem gondoljuk, hogy az egyik valószínűbb a másiknál, és azt sem, hogy vannak jobb vagy rosszabb forgatókönyvek. Mindegyik változat a tényleges jövő lehetséges elemeit tartalmazza, azok pozitív és negatív hatásaival együtt.

A scenáriók végső soron egy olyan történetet mesélnek el, amelynek számos lehetséges vége van. Az elbeszélés megalkotásához világos feltételezésekre van szükség a lehetséges társadalmi, gazdasági realitásokról és az ezekből következő eredményekről.

Milyen háttéradatokat és információkat adják a scenáriók alapját?

A TÁJTÉKA több mint kétéves működése során a hagyományos adatgyűjtés mellett számos helyi szereplővel beszélgettünk, akik különböző módokon kötődnek a Balaton-felvidékhez. Személyes meglátásaik és tapasztalataik kiegészítették a saját kutatási eredményeinket, illetve a publikációkat és statisztikákat, amik már a rendelkezésünkre álltak, hiszen a régiót sokféle kutatás vizsgálta, éppen kiemelt helyzete miatt.

A részletes adatok megismeréséhez többek között ajánljuk az első kötetet és a TÁJTÉKA online joggyakorlat-adatbázisát, de az előző fejezet interjúból is kirajzolódnak azok a kérdések, amelyek mentén elindulhat a gondolkodás a Balaton-felvidék lehetséges jövőváltozatairól.

Mik azok a tényezők, amik befolyásolják ezeket?

Vannak olyan trendek, amik a különféle jövőváltozatokra eltérő hatást fejtenek ki, és vannak olyanok, amik mindegyiket hasonló módon, elkerülhetetlenül érintik. Ezek nagy része külső folyamat vagy külső erők által is formált belső tényező:

■ DEMOGRÁFIAI TRENDEK ÉS ORSZÁGON BELÜLI MIGRÁCIÓS MINTÁZATOK

Magyarország lakossága csökken és idősödik. Ezen az elkerülhetetlen trenden belül viszont különféle költözési trendek fedezhetők fel, mint például a nagyvárosi régiók fejlődése és az elmúlt évtized vidéki szuburbanizációja, azaz a megyeközpontokból azok környékére kiköltözők nagy száma. Ez a jelentős részben családos és többnyire fiatal réteg változó szerepekben jelenhet meg

a Balaton-felvidéken, ahol kifejezetten jellemző a magasabb státuszú városi lakosok második otthon alapítása.

■ KLÍMAVÁLTOZÁS

A Kárpát-medencében is egyre erőteljesebben érzékelhető a globális éghajlatváltozás és felmelegedés hatása, az évszakok ritmusának átalakulásától a csapadék mennyiségének és eloszlásának átrendeződésén át az élővilágban jelentkező változásokig. A Balaton-felvidék esetében ez különösen fontos az évszázados hagyományokkal bíró szőlőtermesztés és borászat, illetve az ezekhez kapcsolódó ágazatok jövője szempontjából. Az alkalmazkodásnak kritikus szakmai, üzleti és társadalmi vetületei is vannak.

■ TULAJDONSZERKEZET

A Balaton-felvidék erdői és földjei évszázadokig nagy részben egyházi tulajdonban, illetve a települések kisnemességének birtokában voltak. A hegyoldalak, dűlők művelése és szabályozása a helyi élet része volt. A huszadik században a tulajdonviszonyok mellett a birtokszerkezet is megváltozott, ma sokkal több, kisebb területre oszlik. Az átalakulás jelenleg is zajlik, és meghatározó hatása van a külterületek használatára, a gazdálkodásra és összességében a táj élményére is.

A jövő alapváltozói: gazdaság és együttműködés

Két kérdés van a Balaton-felvidéken, amely egyszerre a legfontosabb, és a legtöbb bizonytalanságot hordozza. Ezért is érdemes a jövőváltozatokat e két tényező alapján felvázolni, hiszen szélsőséges állapotok mentén jól bemutatathatók a fejlődés markánsan eltérő irányai.

1. MI LESZ A BALATON-FELVIDÉK MEGHATÁROZÓ GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGE?

A régió gazdaságának két meghatározó eleme a gazdálkodás és a turizmus. Látszólag elkülönülnek, de valójában mindkettő elsősorban a tájat használja és alakítja. Épp ezért van, hogy bár egymást is kiegészítik, sokszor azonos erőforrásokért versengenek, és gyakran csak egymás rovására tudnak fejlődni.

2. HOGY TUDNAK EGYMÁSSAL EGYÜTTMŰKÖDNI A TELEPÜLÉSEK ÉS AZ ITT ÉLŐK?

A Balaton-felvidéket döntően kis falvak és külterületi lakóterületek alkotják. Ez a területi eloszlás óriási kihívást jelent a régió koordinált fejlődése szempontjából. A települések együttműködési hajlandósága és lehetőségei mellett ugyanilyen meghatározó az őslakosság és a bebírók különböző generációi közötti viszony, amin az évszázados hagyományok továbbélése és modernizációja múlik.

A következőkben erre a kétszer két változóra építve mutatunk be jövőváltozatokat.

RÉGIÓ- FEJLESZTÉSI ESZKÖZTÁR

Módszerek és eszközök

A TÁJTÉKA két éve alatt gyűjtött tapasztalatok, a feltérképezett helyi gyakorlatok, folyamatok és az előző fejezetben felvázolt tanulságok és teendők alapján négy olyan célt fogalmaztunk meg, amiket a közösség bevonásával valósíthatunk meg, és amik meghatározóak lehetnek a legtöbb hazai régió fejlődésében. Ehhez kapcsolódóan olyan módszertanokat és eszközöket sorolunk fel, amik hozzájárulnak ezek eléréséhez, és ezek mellett bemutatunk egy sor esettanulmányt, amik jó példaként szolgálnak a módszertanok alkalmazásában. Az eszköztár olyan módszerek összessége, amik nemcsak ebben a régióban alkalmazhatóak, hanem sokféle – nemcsak földrajzi, hanem kulturális vagy gazdasági értelemben is más – területen jelenthetnek újfajta fejlődési utakat.

A TÁJTÉKA eredeti célkitűzése szerint a KÉK által már több ízben sikeresen kipróbált és akár évtizedes tapasztalatokra épülő események, módszertanok adaptációit valósítottuk meg. Az épített környezettel kapcsolatos edukációs programok, a városi séták, az építőtábor, a nyitott házak közösségi fesztiválja mind olyan programok, amik könnyen formálhatóak egy adott közösség igényeire, egy hely sajátosságaira, a rendelkezésre álló erőforrásokra alapozva és azokat akár újragondolva.

Olyan helyi szereplőkkel dolgoztunk együtt, akik természeti és társadalmi értelemben is jól ismerik a térséget, van tapasztalatuk kulturális események szervezésében, és nyitottak arra, hogy új formátumokat, megoldásokat próbáljanak ki. Ez azért volt különösen fontos, mert kiemelt célunk, hogy a programok az EKF-év lezárultával is fenntarthatóan tovább éljenek, aminek a megfelelő finanszírozás mellett a helyi emberi erőforrás az alapja.

A saját projektjeink mellett számos olyan kezdeményezést gyűjtöttünk össze, amik az említett négy nagy célhoz és az előző fejezetben kibontott jövőképekhez tudnak kapcsolódni. Ezek mindegyike helyi jelenségekre, szokásokra, természeti és épített örökségre, társadalmi folyamatokra épít, középpontjukban pedig leginkább a közösségek és a kultúrtáj kapcsolata áll. Vannak köztük olyanok, amik az EKF kapcsán indultak el és (egyelőre) csak itt működnek, olyanok, amik már számos más helyen megvalósultak és most itt is gyökeret eresztettek, és olyanok is, amik régóta sikerrel vannak jelen ezen a vidéken.

TÉR_KÉPZŐ Építőtábor a Vázsonyi-medencében

HELYI ÉRTÉKEK ÉS
REGIONÁLIS IDENTITÁS

MÓDSZERTANOK:

- ERŐFORRÁS-MENEDZSMENT
- PLACEMAKING
- KÖZÖSSÉGI TERVEZÉS
- KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG KUTATÁSA
- TEMATIKUS TÁBOR

A KÉK - Kortárs Építészeti Központ és a BME Urbanisztika Tanszék 2023-ban a TÁJTÉKA projekt-hez kapcsolódva a Vázsonyi-medencében tartotta meg mostanra hagyományosnak nevezhető közös TÉR_KÉPZŐ táborát. Egy hét alatt négy településen (Tótvázsony, Vöröstó, Barnag és Nagyvázsony) újultak meg közös használatú terek, épültek meg köztéri bútorok a helyi igények és a hallgatók féléves tervei alapján.

Az építőtábor arra kereste a választ, hogyan lehet négy

nagyon különböző, egyesével is izgalmas múlttal és jelennel rendelkező Balaton-felvidéki településen közös tereket kényelmesebbé, biztonságosabbá tenni a helyi igények szerint, és egyúttal megtalálni egy közös regionális identitást. A tervezés és a megvalósítás során a cél a közösségi tér- és tájhasználat újszerű és fenntartható

ESETTANULMÁNYOK

formáinak ösztönzése volt a helyi lakosok és az ide érkező látogatók számára egyaránt, kis léptékű, a tájba illeszkedő és fenntartható anyaghasználatból készülő alkotások megvalósításával.

Az egyetemi munka során a hallgatók egy valóságra alapozott tervezési feladaton keresztül a tervezői felelősség és a tervezői szabadság megélésére kaptak lehetőséget.

A folyamat az alábbi lépések mentén valósult meg:

- a települések bejárása, történetük, szerkezetük megismerése, a beavatkozást igénylő helyszínek feltárása, azok kutatása és az ehhez kapcsolódó helyi igények felmérése;
- tervek bemutatása a települések képviselőinek, szakembereknek (főépítész) és a felmerülő igények beépítése a tervezés további szakaszában;
- a tervek megvalósítása a hallgatók saját kétéves munkája által.

A Vázsonyi-medence kiválasztása a TÁJTÉKA előzetes kutatása alapján történt, ami azt mutatta,

hogy bizonyos területeken már jellemző az együttműködés a települések között, azonban régióként, Vázsonyi-medenceként közösen még nem definiálták magukat.

A tervezési folyamat és az építési gyakorlat a helyi szereplők együttműködését, közös gondolkodását, településük épített és táji örökségének és értékeinek megmutatását is segítette. A tervezési és kivitelezési munka során a hallgatók a települések valós problémáival, fejlesztési lehetőségeivel, a környezetalakítás szereplőivel (döntéshozók, helyi közösségek)

és használóival is megismerkedtek és a tervezéstől az építésig együtt dolgoztak. A konzultációs alkalmak során a négy település képviselői, döntéshozói közösen reagáltak a hallgatói felvetésekre, sok esetben közös igényeket fogalmaztak meg ezekkel kapcsolatban. A tábor során minden település segítette valahogyan az építési folyamatot, amely hozzájárult ahhoz, hogy elköteleződjenek a fenntartást és a használat ösztönzését illetően. A csapatok egy része a helyszíni építés során közvetlen segítséget kapott a környéken élőtől, sőt voltak, akik maguk is beszálltak az építésbe, vagy számmal, árammal, frissítővel támogatták az építőket.